



วิธีการขอให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ และการฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ

ผศ.ดร.ไพรัตน์ แก้วสาร ปร.ด. (วิศวกรรมศาสตร์),
นบ.ม. (เนติบัณฑิตไทย)*

บทคัดย่อ

การขอให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการยังมีปัญหาทั้งฝ่ายประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารตามที่ได้ร้องขอ และฝ่ายหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้ดุลพินิจในการมีคำสั่งเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ บทกฎหมายใน พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่มีเจตนารมณ์เพื่อวางเป็นแนวทาง และขั้นตอนในการขอข้อมูลข่าวสารของราชการว่าต้องดำเนินการเช่นไรบ้าง รวมทั้งบัญญัติสาระสำคัญต่าง ๆ ไว้เพื่อเป็นแนวทางว่าข้อมูลข่าวสารใดบ้างที่เปิดเผยได้หรือเปิดเผยไม่ได้ ซึ่งได้มีคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นผู้คอยกำกับ และบังคับใช้ พ.ร.บ. นี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทหรือโต้แย้งในการขอข้อมูลข่าวสารของราชการระหว่างประชาชนผู้ขอข้อมูลกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ที่ต้องจัดหาข้อมูลให้ประชาชนก็ต้องนำข้อพิพาทนั้นให้องค์กรตุลาการเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดว่าต้องดำเนินการเช่นไร บทความนี้เป็นการสรุปขั้นตอนและวิธีการขอให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่ายสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อขอใช้สิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างถูกต้องเกิดประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไปในการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐและการมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ : การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ, หน่วยงานของรัฐ, ศาลปกครอง

*คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ



Methods for getting official information from government service agencies and bringing the case to administration court

Assistant Prof. Pairat Kaewsarn Ph.D. (Environment engineer),
LL.M. (Barrister at Law)

Abstract

Rights to request for receiving official information was still a problem from people who wanted to receive it and government service personnel who provided such information needed. Releasing official documents and information to public were under supervision and control by government service staffs. They had to act under the Official Information Act, B.E. 2540 (1997). This act provided methods and other rules and regulations to getting official information for people to follow and also for government service personnel who worked for the state to use for their decision of releasing such official information to the people who needed. This act also set the committee for making decision for staffs and people when there was a dispute case occurred. By the way, if the solution for the dispute occurred was not met the people satisfactory, the case had to send to judiciary organisation which, in the case of Thailand, was administration court to clarify and provide solution to the case. This article provided simple and precise methods and ways to request and set the case to government service agencies for getting official information and to the Thailand administration court for ruling the decision of government service agencies when they did not provide official information to the people who requested it. The outcome needed from this article would be the basic rights to receiving, getting and knowing official information which contained government activities of doing things for the states. This also provided right information for people to get involving for the check and re-check government service agencies' power which was the major and important part for the democracy.

Key word : methods forgetting official information, government service agencies, administration court



บทนำ

พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อรองรับสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยการกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนให้หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือความควบคุมดูแลให้แก่ประชาชนทั้งข้อมูลข่าวสารของราชการและข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล โดยบัญญัติหน้าที่ของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารทั้งสองประเภทไว้แตกต่างกัน ดังนั้น การใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการของหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการ การออกกฎกระทรวงกำหนดหน่วยงานของรัฐตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการฯ การใช้ดุลพินิจเพื่อมีคำสั่งเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ การพิจารณาเรื่องร้องเรียนโดยคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ การพิจารณาอุทธรณ์โดยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาต่าง ๆ หรือการไม่แก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเป็นต้น การดำเนินการดังกล่าวอาจมีคำสั่งหรือการกระทำทางปกครองที่กระทบต่อสถานภาพหรือสิทธิหน้าที่ของบุคคลผู้ใช้สิทธิตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการทำให้บุคคลได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ บุคคลจึงต้องนำข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาทมาฟ้องต่อศาลปกครองเพื่อขอให้แก้ไขเยียวยาหรือบรรเทาความเดือดร้อน อันเป็นที่มาของคดีปกครองเกี่ยวกับการไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ ดังนั้น คดีปกครองเกี่ยวกับการไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจึงเป็นคดีพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเองหรือเอกชนอื่นเนื่องมาจากการกระทำการงดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ความเป็นมา

แนวความคิดในการจัดทำกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของประชาชนไทยในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 โดยเริ่มในสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็น นายกรัฐมนตรี ต่อมาในสมัยรัฐบาล นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงระบบบริหารราชการขึ้น ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ได้ศึกษาถึงสภาพการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารของราชการ หลักการและแนวทางในการจัดทำร่างกฎหมาย และผลที่จะได้รับการจัดทำกฎหมาย และยกร่าง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ขึ้น โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศต่าง ๆ เช่น กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เรียกว่า Freedom of Information Act, 1966 กฎหมายของประเทศแคนาดา Access of Information Act, 1982 กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย Freedom of Information Act, 1982 กฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์ Official Information Act, 1982 หลังจากนั้น รัฐบาลในสมัย พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการเสนอร่างกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร โดยสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา รับหลักการในวันที่ 25 ธันวาคม 2539 และรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบและประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2540 โดย พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2540 ซึ่งเป็นการประกาศใช้ก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 แต่ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสาร ของราชการฯ ก็ได้บัญญัติรับรอง บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหลายเรื่อง เช่น สิทธิได้รับ ข้อมูลข่าวสารของประชาชนตามมาตรา 58 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือ



ข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสีย อันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่ กฎหมายบัญญัติ” และ พ.ร.บ. นี้มีส่วนส่งเสริมสนับสนุน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหาร ของรัฐและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ดังจะเห็นได้ จากเหตุ ผลในการประกาศใช้ พ.ร.บ. ฉบับนี้ ดังนี้ (1) เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสอย่างกว้างขวางในการ ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิ ทางการเมืองได้โดยถูกต้อง ส่งเสริมให้มีความเป็น รัฐบาลที่บริหารบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน (2) เพื่อกำหนด หลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิในการได้รู้ข้อมูลข่าวสารของ ราชการ โดยกำหนดข้อยกเว้นของข้อมูลข่าวสารของ ราชการที่หน่วยงานของรัฐไม่ต้องเปิดเผยหรือ อาจไม่เปิดเผยให้ชัดเจนต่อการปฏิบัติ โดยมีข้อยกเว้น อันไม่ต้องเปิดเผยเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผย แล้วจะเกิดความเสียหายต่อประเทศชาติหรือ ต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงและส่งผลให้ประชาชน มีโอกาสรับรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะ ปกป้องรักษาประโยชน์ของตน (3) เพื่อคุ้มครองสิทธิ ส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของ ราชการ⁽¹⁾

ขอบเขตของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ของราชการ

หลักการสำคัญของ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. 2540⁽¹⁾ ประการหนึ่งคือ “เปิดเผย เป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” ดังนั้น โดยหลักแล้ว หน่วยงานของรัฐจึงมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของตน หากหน่วยงานของรัฐประสงค์จะปฏิเสธไม่เปิดเผย

ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบ หน่วยงาน ของรัฐจะต้องให้เหตุผล และเหตุผลดังกล่าวต้องเป็นไป ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดโดยข้อมูลข่าวสาร ที่อยู่ในหลักเกณฑ์ไม่ต้องเปิดเผยมี 2 กรณี คือ 1) ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยไม่ได้โดยเด็ดขาด ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ 2) ข้อมูลข่าวสารที่อยู่ ภายใต้อำนาจของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ ของรัฐที่จะมีคำสั่งไม่ให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของเอกชนที่ เกี่ยวข้องประกอบกัน ซึ่งได้แก่ข้อมูลข่าวสารของ ราชการที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้ (1) ข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ ได้แก่ (1.1) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคง ของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ (1.2) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมาย เสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ได้ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการป้องกัน การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือ การรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม (1.3) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐ ในการดำเนินการเรื่องหนึ่ง เรื่องใด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึง รายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือ ข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการหาความเห็นหรือ คำแนะนำภายในดังกล่าว (2) ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง กับประโยชน์ของเอกชน ได้แก่ (2.1) การเปิดเผยจะ ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของ บุคคลหนึ่ง บุคคลใด (2.2) รายงานการแพทย์หรือ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกร้า ลิขสิทธิ์ส่วนบุคคลโดยไม่สมควร (2.3) ข้อมูลข่าวสาร ของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทาง ราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น อนึ่ง คำสั่งไม่ให้ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการหน่วยงานของรัฐ



หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้แต่ต้องระบุด้วยว่าที่เปิดเผยไม่ได้นั้น เพราะเป็นข้อมูล ข่าวสารประเภทใดและเพราะเหตุใด และให้ถือว่าการมีคำสั่งไม่ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการดังกล่าวเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามลำดับสายการบังคับบัญชา แต่อย่างไรก็ดี ผู้ขอมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 14 หรือ 15 แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540⁽¹⁾

ตัวอย่างคำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

- การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการซื้อขายข้าวระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) คณะกรรมการวินิจฉัยฯ เห็นว่า สัญญาซื้อขายในกรณีนี้เป็นสัญญาระหว่างรัฐต่อรัฐซึ่งมีผลเกี่ยวข้องกับประโยชน์ของชาติและสาธารณะ และเกี่ยวพันถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเงื่อนไขของสัญญามีความเกี่ยวข้องถึงผลประโยชน์ของชาติโดยตรงในการขายข้าวให้ต่างประเทศ และมีข้อมูลรายละเอียดในสัญญาและการบังคับตามสัญญา ซึ่งเป็นความลับทางการค้าของประเทศที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดผลเสียหายต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาติได้ จึงเป็นกรณีที่เข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 15 วรรคหนึ่ง (1) แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540⁽²⁻⁴⁾

- การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของแพทยสภาเกี่ยวกับการดำเนินการเรื่องร้องเรียนกรณีการซื้อยาอวัยวะเพื่อปลูกถ่ายให้กับผู้ป่วยในโรงพยาบาลวชิรปราการ คณะกรรมการวินิจฉัยฯ เห็นว่าข้อมูลตามคำอุทธรณ์เป็นการดำเนินการในเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการซื้อยาอวัยวะเพื่อปลูกถ่ายให้กับผู้ป่วยในโรงพยาบาลวชิรปราการ เป็นเรื่องที่ทำให้ผู้ทรา

ถูกหลงโทษจากแพทยสภา ผู้ทราจึงมีสิทธิขอข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเพื่อนำไปประกอบการใช้สิทธิตามกฎหมายได้แต่หากแพทยสภาพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนใด ถ้าเปิดเผยแล้วจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ หรือจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด รวมทั้งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรตามมาตรา 15 วรรคหนึ่ง (2) (4) และ (5) แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 แพทยสภาสามารถใช้ดุลพินิจไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนนั้นได้ คณะกรรมการวินิจฉัยฯ มีมติให้แพทยสภาเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายงานการประชุมของคณะกรรมการสอบสวนชุดเฉพาะกิจดำเนินการสอบสวนกรณีการปลูกถ่ายไตของโรงพยาบาลวชิรปราการ รายงานการประชุมของแพทยสภา คำชี้แจงและบันทึกคำให้การของผู้ถูกกล่าวโทษโดยแพทยสภาอาจใช้ดุลพินิจลบหรือปกปิดชื่อและส่วนที่จะทำให้รู้ว่าผู้ใดเป็นผู้ให้ถ้อยคำและการให้ปากคำที่พาดพิงถึงกันในการสอบสวนดังกล่าวได้⁽²⁻⁴⁾

- การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลการพิจารณาการประกวดราคาและการเสนอราคาด้านเทคนิค (หนังสืออนุมัติให้ใช้ที่ดินและหนังสือรับรองผลงาน) คณะกรรมการวินิจฉัยฯ เห็นว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมีข้อมูลที่หากผู้อื่นหรือบริษัทคู่แข่งทางการค้าได้รู้อาจนำไปใช้ในทางที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อบริษัท ยูโรเวลท์ เอ็นจิเนียริง จำกัด ได้ และข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่ บริษัทยูโรเวลท์ เอ็นจิเนียริง จำกัด ให้แก่หน่วยงานของรัฐโดยไม่ประสงค์ที่จะให้หน่วยงานของรัฐนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่นตามมาตรา 15 วรรคหนึ่ง (6) แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ประกอบกับการพิจารณาผลการประกวดราคาค่ากรณีนี้ยังไม่เป็นที่สิ้นสุดตามกระบวนการพิจารณาผลการประกวดราคา การเปิดเผยข้อมูลอาจจะมีผลกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของ บริษัท ยูโรเวลท์ เอ็นจิเนียริง จำกัด ได้ จึงมีมติไม่ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว⁽²⁻⁴⁾



สิทธิของประชาชนตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. 2540

(1) สิทธิได้รับคำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 (มาตรา 6) (2) สิทธิในการเข้าตรวจดู ค้นคว้า ยื่นคำขอ ให้นำหน่วยงานของรัฐจัดหาข้อมูลข่าวสาร ขอสำเนา หรือการรับรองสำเนาถูกต้องจากหน่วยงานของรัฐ (มาตรา 9 มาตรา 11 และมาตรา 26) (3) สิทธิคัดค้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสีย ของตน (มาตรา 17) (4) สิทธิในการขอตรวจดูหรือขอสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สิทธิยื่นคำขอแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนในส่วนที่เห็นว่าไม่ถูกต้องตามที่ เป็นจริง (มาตรา 25 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม) (5) สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองมิให้มีการนำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่หน่วยงานของรัฐ เก็บรวบรวมไปใช้อย่าง ไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูล โดยบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลมีสิทธิ ที่จะได้รับแจ้งถึง วัตถุประสงค์ของการจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลว่าจะนำข้อมูลไปใช้ในเรื่องใดหรือกรณีใด ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติและมีสิทธิที่จะได้รับทราบว่ กรณีที่ขอข้อมูลข่าวสารของ หน่วยงานของรัฐนั้น เป็นกรณีที่มีกฎหมายบังคับให้ต้องให้ข้อมูลหรือ เป็นกรณีที่อาจให้ได้โดยความสมัครใจ (มาตรา 23 วรรคสอง) และในกรณีที่หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของบุคคลหนึ่ง บุคคลใด ที่ไม่อยู่ในข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ตาม มาตรา 24 หน่วยงานของรัฐจะต้องขอความยินยอม จากเจ้าของข้อมูลก่อน (6) สิทธิร้องเรียนต่อ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ในกรณีที่ หน่วยงานของรัฐ มีพฤติการณ์ดังต่อไปนี้ - ไม่นำ ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 ไปลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา - ไม่จัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนตรวจดู ตามมาตรา 9 - ไม่ดำเนินการจัดทำสำเนาข้อมูลข่าวสาร

หรือสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารให้ ตามคำขอตามมาตรา 9 - ไม่ดำเนินการจัดหาข้อมูล ข่าวสารให้แก่ผู้ยื่นคำขอตรวจดูข้อมูลข่าวสารของ ราชการตาม มาตรา 11 - ปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าหรือ ไม่ให้บริการข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 13 - ไม่ได้ รับความสะดวกในการใช้สิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยไม่มี เหตุอันสมควร - หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ ของรัฐฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร ของราชการฯ เช่น ไม่ให้คำแนะนำที่ถูกต้องหรือไม่ ส่งคำขอให้หน่วยงานผู้จัดทำข้อมูลข่าวสาร พิจารณาตามมาตรา 12 เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่แจ้งให้ ผู้มีประโยชน์ได้เสีย เสนอคำคัดค้านการเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 17 ไม่ปฏิบัติตาม กฎหมายเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ตามมาตรา 23 เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของ เจ้าของข้อมูลตามมาตรา 24 กรณีกระทบกระเทือน สิทธิของเจ้าของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยฝ่าฝืน ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 25 (ยกเว้นกรณีตามมาตรา 25 วรรคสี่) กรณีไม่ส่งมอบข้อมูลข่าวสาร ประวัติศาสตร์ ให้กับหอจดหมายเหตุเพื่อคัดเลือกไว้ให้ประชาชนได้ ศึกษาค้นคว้าตามมาตรา 26 เป็นต้น ในกรณีที่มีการ ร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ ได้รับคำร้องเรียน ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นให้ขยายเวลา ออกไปได้โดยต้องแสดงเหตุผลและรวมเวลาแล้วไม่เกิน 60 วัน⁽¹⁾

สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งต่าง ๆ ของหน่วยงาน ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิของประชาชนตาม กฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารต่อคณะกรรมการ วินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาต่าง ๆ โดย สิทธิอุทธรณ์ของประชาชน มีดังนี้ -สิทธิอุทธรณ์คำสั่ง ไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (มาตรา 18) -



สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านมิให้เปิดเผย ข้อมูลข่าวสารของผู้มีประโยชน์ได้เสียตามมาตรา 17 ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่รับฟัง คำคัดค้านของหน่วยงานของรัฐ (มาตรา 18) อนึ่ง คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับระยะเวลาขึ้นอุทธรณ์ตามมาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ว่า แม้ว่า ผู้อุทธรณ์จะขอข้อมูลข่าวสารเกินกำหนดเวลา 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งตามมาตรา 18 ดังกล่าว แต่ พ.ร.บ.ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักในการเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของหน่วยงานของรัฐ กฎหมายไม่ได้จำกัดสิทธิไม่ให้มีการร้องขอข้อมูลใหม่ ในกรณีที่ผู้ร้องขอข้อมูลได้ถูกปฏิเสธจากหน่วยงาน และไม่ได้อุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาในการร้องขอ ข้อมูลเดิมที่ตนไม่ได้ใช้สิทธิอุทธรณ์นั้นใหม่อีกระยะเวลา อุทธรณ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 18 ดังกล่าวเป็นเพียง การกำหนดระยะเวลาเพื่อให้เกิดความชัดเจนใน ขั้นตอนการปฏิบัติงานเท่านั้น ไม่ใช่ระยะเวลาที่จะ จำกัดสิทธิผู้ร้องขอข้อมูลข่าวสารไม่ให้กลับไปร้องขอ ข้อมูลเดิมอีก อันเป็นเหตุให้คณะกรรมการวินิจฉัย การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารไม่สามารถพิจารณา เรื่องนั้นได้อีก ดังนั้น คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารจึงมีดุลพินิจที่จะพิจารณารับเรื่อง ที่ อุทธรณ์เกินกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 18 ไว้ได้ (คำวินิจฉัยฯ ที่ สค 49/2547) - สิทธิอุทธรณ์กรณีที่ หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบ ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลให้ตรงตามคำขอ เมื่อบุคคลใด เห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ซึ่งหน่วยงานของรัฐจัดเก็บไว้ไม่ถูกต้องตามที่ เป็นจริง และได้ยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐ เปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลภายใน 30 วัน นับแต่วัน ได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือ ลบข้อมูลข่าวสาร (มาตรา 25 วรรคสี่) ในการใช้สิทธิ อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารนั้น ผู้อุทธรณ์ต้องยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ

ข้อมูลข่าวสารของราชการและคณะกรรมการ ข้อมูลข่าวสารของราชการจะพิจารณาว่าจะส่ง คำอุทธรณ์ให้คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารสาขาใด โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผย ข้อมูลแต่ละสาขา ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้รับ คำอุทธรณ์ และคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผย ข้อมูลข่าวสารจะต้องพิจารณาอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จ ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำอุทธรณ์แต่ในกรณี มีเหตุจำเป็นอาจขยายเวลาพิจารณาออกไปได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลและเวลาทั้งหมดแล้วต้อง ไม่เกิน 60 วัน^(5,6)

การใช้สิทธิขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของ ราชการตาม พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 กรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิขอให้เปิดเผย ข้อมูลข่าวสารของราชการตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. 2540 ได้นั้น ผู้ที่ประสงค์จะขอ ตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของราชการอาจใช้สิทธิตาม พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 โดยมีหลักเกณฑ์การขอตรวจสอบ ตามมาตรา 31 ซึ่งบัญญัติว่า “คู่กรณีมีสิทธิขอตรวจสอบเอกสารที่จำเป็นต้องรู้เพื่อการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของตนได้แต่ถ้ายังไม่ได้ทำคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้น คู่กรณีไม่มีสิทธิขอตรวจสอบเอกสารอันเป็นต้น ร่างคำ วินิจฉัย การตรวจสอบเอกสาร ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ เอกสารหรือการจัดทำสำเนาให้เป็นไปตามที่ข้อกำหนด ในกฎกระทรวง” เนื่องจากในการพิจารณาทางปกครอง ของเจ้าหน้าที่จะต้องให้โอกาสแก่คู่กรณีซึ่งเป็นผู้มีส่วน ได้เสียได้โต้แย้งหรือชี้แจงข้อเท็จจริง เพื่อสนับสนุน หรือหักล้างข้ออ้างหรือข้อเถียง พร้อมทั้งแสดง พยานหลักฐาน ประกอบการพิจารณาทำคำสั่ง ทางปกครอง เพื่อป้องกันสิทธิของคู่กรณี ดังนั้น ถ้ากรณีใดเป็นเรื่องที่คู่กรณีจำเป็นต้องรู้เพื่อการโต้แย้ง หรือชี้แจง หรือป้องกันสิทธิของตนแล้ว ผู้นั้นอาจยื่น



คำร้องไปยังเจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาและทำคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้นเพื่อขอตรวจดูเอกสารที่จำเป็นดังกล่าวได้ โดยอาจทำเป็นคำขอด้วยวาจาหรือหนังสือมายื่นด้วยตนเองต่อเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดหรือโดยส่งทางไปรษณีย์ระบุเอกสารหรือลักษณะของเอกสารที่ต้องการจะตรวจดูตามข้อ 2 ของกฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540) ออกตามความใน พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 แต่ในการพิจารณาว่าเอกสารที่มีความจำเป็นต้องรู้เพื่อการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของตนตามมาตรา 31 หรือไม่นั้นจะต้องเป็นไปตามกระบวนการขั้นตอนของ พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ที่พิจารณาเรื่องซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาและทำคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้น จะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นในการขอตรวจดูเอกสารตามมาตรา 29 แห่ง พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และในกรณีที่คำสั่งทางปกครองอาจกระทบถึงสิทธิของคู่กรณี เจ้าหน้าที่ต้องให้คู่กรณีมีโอกาสที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน แต่ในกรณีดังต่อไปนี้ เจ้าหน้าที่ไม่จำเป็นต้องให้โอกาสคู่กรณีที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริง เว้นแต่เจ้าหน้าที่จะเห็นสมควรปฏิบัติเป็นอย่างอื่น (1) เมื่อมีความจำเป็นรีบด่วนหากปล่อยให้เนิ่นช้าไปจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง แก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือจะกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ (2) เมื่อจะมีผลทำให้ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ในการทำคำสั่งทางปกครองต้องล่าช้าออกไป (3) เมื่อเป็นข้อเท็จจริงที่คู่กรณีนั้นเองได้ให้ไว้ในคำขอคำให้การหรือคำแถลง (4) เมื่อโดยสภาพเห็นได้ชัดว่าการให้โอกาสดังกล่าวไม่อาจกระทำได้ (5) เมื่อเป็นมาตรการบังคับทางปกครอง (6) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และในกรณีที่จะก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประโยชน์สาธารณะ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ให้โอกาสคู่กรณีโต้แย้งและ

แสดงพยานหลักฐานของตน นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่อาจไม่อนุญาตให้ตรวจดูเอกสารหรือพยานหลักฐานได้ถ้าเป็นกรณีที่ต้องรักษาไว้เป็นความลับ กล่าวโดยสรุปการขอข้อมูลข่าวสารตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการฯ กฎหมาย กำหนดให้เป็นสิทธิของบุคคลทั่วไปที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยผู้ขอข้อมูลข่าวสารไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในเรื่องที่ขอแต่สิทธิในการขอเอกสารตามมาตรา 31 แห่ง พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เป็นสิทธิที่คู่กรณีจำเป็นต้องได้รู้เพื่อประโยชน์ในการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของตน สิทธิดังกล่าวจึงกว้างกว่าสิทธิของบุคคลทั่วไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ดังนั้น ถ้าเรื่องใดเป็นกรณีจำเป็นซึ่งหากไม่รู้แล้วจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาทางปกครองแล้วก็ต้องให้คู่กรณีดูเอกสารหรือพยานหลักฐานนั้น ๆ ได้⁽⁶⁾

การฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

คดีปกครองเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการนั้นมีได้หลายกรณี อาทิ การฟ้องคดีปกครองในกรณีเกี่ยวกับการขอแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล การฟ้องคดีปกครองในกรณีเกี่ยวกับการขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการ การฟ้องคดีปกครองในกรณีเกี่ยวกับการขอให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควรในการให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการ เป็นต้นคดีปกครองนั้น หมายความว่าคดีที่จะต้องฟ้องและดำเนินคดีในศาลปกครองซึ่งได้แก่บรรดาข้อพิพาททั้งหลายระหว่างหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายหนึ่งกับเอกชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันโดยพิพาทกันในเรื่องเกี่ยวกับ กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดอันไม่ชอบด้วยกฎหมายการละเลยต่อหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร การกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย



กฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่นและสัญญาทางปกครอง ซึ่งคดีปกครองเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการ อาทิ การฟ้องคดีปกครองในกรณีเกี่ยวกับการขอแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล การฟ้องคดีปกครองในกรณีเกี่ยวกับการขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการ การฟ้องคดีปกครองในกรณีเกี่ยวกับการขอให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควรในการให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการก็เป็นคดีปกครองทั้งสิ้น ดังนั้นหากมีข้อพิพาท เช่น หน่วยงานของรัฐปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการตามที่ประชาชนร้องขอและประชาชนยังข้องใจในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ก็ย่อมมีสิทธิเสนอเป็นคดีพิพาทให้ศาลปกครองได้วินิจฉัยชี้ขาดในความชอบด้วยกฎหมายได้ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้^(1,6,7)

(ก) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใด เนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้ สำหรับการกระทำนั้นหรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมหรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบ (ข) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร (ค) คดีพิพาทเกี่ยวกับการละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

(ง) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง (จ) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด (ฉ) คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่เขตอำนาจศาลปกครอง (มาตรา 9 พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542) รวมทั้งหน่วยงานของรัฐโดยทั่วไปก็ถือว่าเป็นหน่วยงานทางปกครอง (มาตรา 3) ตามความหมายที่กำหนดว่ากระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดย พ.ร.บ. หรือ พ.ร.ฎ. หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานที่ได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือดำเนินกิจการทางปกครองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (มาตรา 3) ที่มีหมายความว่า (1) ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคลหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางปกครอง (2) คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท คณะกรรมการหรือบุคคลซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่งหรือมติใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคลและ (3) บุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในการกำกับดูแลของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่รัฐตาม (1) หรือ (2)^(1,6,7)

โดยที่ คำสั่งไม่ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการนั้นเป็นคำสั่งทางปกครอง อันมีหมายความว่า (1) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล ในอันที่จะก่อเปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ (2) การอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 5 พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539) โดยที่มืองค์ประกอบของการเป็นคำสั่งทางปกครองอันประกอบด้วย (1) ต้องออกโดยเจ้าหน้าที่ (2) ต้องมีลักษณะเป็นการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย



- (3) ต้องมีลักษณะเป็นการแสดงเจตนาของเจ้าหน้าที่ที่ผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหน้าที่ของบุคคล (4) ต้องมีผลโดยตรงไปสู่ภายนอก และ (5) ต้องเป็นกรณีเฉพาะเรื่อง^(1,6,7)

อย่างไรก็ตามในการมีคำสั่งไม่ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการอาจเกิดจากเหตุแห่งความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองที่มี 11 เหตุอาทิ (1) กระทำโดยไม่มีอำนาจ (2) กระทำนอกเหนืออำนาจหน้าที่ (3) กระทำโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย (4) กระทำโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบ (5) กระทำโดยไม่ถูกต้องตามขั้นตอน (6) กระทำโดยไม่ถูกต้องตามวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น (7) กระทำโดยไม่สุจริต (8) กระทำที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม (9) กระทำที่มีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็น (10) กระทำที่สร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร (11) กระทำที่ใช้ดุลพินิจโดยมิชอบซึ่ง การใช้ดุลพินิจนั้น ๆ หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถที่จะเลือกสั่งการไปในทางหนึ่งทางใด โดยเห็นว่าจะเหมาะสมได้โดยต้องเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสมคือต้องอิงข้อเท็จจริง พยานหลักฐานทั้งปวงของเรื่องรวมทั้งได้สัดส่วนกับการกระทำนั้นทั้งในเรื่องของหลักแห่งความเหมาะสมและหลักแห่งความจำเป็นมากไปกว่านั้นต้องให้เกิดดุลยภาพระหว่างประโยชน์มหาชนกับความเสียหายที่จะเกิดแก่เอกชนด้วยหรือแม้แต่บางครั้งมีการละเลยต่อหน้าที่ หมายความว่ากฎหมายกำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติ แต่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพิกเฉยไม่สนใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว และอาจเป็นการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควรที่หมายความว่า มีกฎหมายกำหนดหน้าที่ให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติ และหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ลงมือ

ปฏิบัติหน้าที่แล้วแต่ใช้เวลาในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจนพ้นกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายได้กำหนดไว้หรือใช้เวลาในการปฏิบัติหน้าที่นั้นนานกว่าปกติวิสัยที่พึงจะใช้สำหรับกรณีที่กฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ไว้^(1,6,7)

ส่วนคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองเรื่องดังต่อไปนี้ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง (1) การดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร (2) การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ (3) คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลายหรือศาลชั้นอุทธรณ์อื่น (มาตรา 9 วรรคสอง พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542) รวมทั้งกรณีอื่นที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองเช่นกัน คือ (1) คดีเกี่ยวกับการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น การจับกุมคุมขัง (2) คดีเกี่ยวกับการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง เช่น การบังคับคดี (3) การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรม (4) คดีเกี่ยวกับสิทธิในทางแพ่ง หมายถึง คดีที่มีข้อพิพาทเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เอกชนกับเอกชน) (5) คดีเกี่ยวกับการดำเนินการขององค์กรทางศาสนา (6) คดีเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามปกติ เช่น การขับรถ การรักษาคนไข้ของแพทย์ แต่คดีปกครองที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการในกรณีเกี่ยวกับการขอแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลกรณีเกี่ยวกับการขอเปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการหรือในกรณีเกี่ยวกับการขอให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควรในการให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการ นั้นเป็นคดีปกครองที่ต้องยื่นฟ้องต่อศาลปกครองทั้งสิ้น⁽⁵⁻⁷⁾



โดยส่วนใหญ่แล้วคดีปกครองเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น จะยื่นต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีอำนาจ โดยที่ มาตรา 10 พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 วางหลักว่า ศาลปกครองชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด หากเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครองสูงสุด มาตรา 11 พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 วางหลักว่า ศาลปกครองสูงสุดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีดังต่อไปนี้ (1) คดีพิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทตามที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดประกาศกำหนด (2) คดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของ พ.ร.ฎ. หรือกฎที่ออกโดยคณะรัฐมนตรี หรือโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี (3) คดีที่กฎหมายกำหนดให้อยู่ในอำนาจศาลปกครองสูงสุด (4) คดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น⁽⁵⁻⁸⁾

สำหรับผู้ที่มิมีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลปกครองนั้น ต้องเป็นบุคคลธรรมดาที่เป็นผู้มีความสามารถตามกฎหมายแพ่งคือ ต้องไม่เป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ในกรณีที่บุคคลเป็นผู้ไร้ความสามารถ ฟ้องคดีปกครองจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ผู้เยาว์ต้องเป็นผู้ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม แต่ถ้าผู้เยาว์ซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ ประสงค์จะฟ้องคดีปกครองด้วยตนเอง ถ้าศาลเห็นสมควรจะอนุญาตให้ฟ้องคดีปกครองด้วยตนเองก็ได้ (ระเบียบ ข้อ 26, 27) คนไร้ความสามารถต้องให้ผู้อนุบาลฟ้องแทน คนเสมือนไร้ความสามารถต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ ในส่วนของนิติบุคคลจะฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ต้องมีอำนาจตามกฎหมาย โดยเรื่องที่จะฟ้องนั้นต้องอยู่ในวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล หรือกรณีที่เป็นคณะบุคคลจะมีอำนาจฟ้องคดีปกครองเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิหรือปกป้องวัตถุประสงค์ของคณะบุคคลเท่านั้น^(5,8)

การฟ้องคดีต่อศาลปกครองในคดีปกครองใด ๆ ที่ศาลปกครองจะรับคดีไว้พิจารณาได้นั้น คดีปกครองดังกล่าวต้องมีเงื่อนไขการใช้สิทธิฟ้องคดีปกครองในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ การฟ้องคดีปกครองในเรื่องนั้นจะกระทำได้อต่อเมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าวและได้มีการสั่งการตามกฎหมายนั้นหรือมิได้มีการสั่งการภายในเวลาอันสมควรหรือภายในเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนด (มาตรา 42 วรรคสอง พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542)⁽⁵⁻⁷⁾

กรณีที่กฎหมายได้กำหนดให้มีการดำเนินการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อนฟ้องคดีแล้ว การที่ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจะฟ้องคดีต่อศาลปกครองในเรื่องนั้นได้จะต้องดำเนินการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก่อนและเมื่อผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ได้สั่งการตามกฎหมายนั้นหรือมิได้สั่งการภายในที่กฎหมายกำหนดหรือภายในเวลาอันสมควรแล้ว จึงจะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้กรณีที่ยื่นอุทธรณ์เมื่อเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้วแต่องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองยังคงรับไว้พิจารณาอุทธรณ์และพิจารณาผลการอุทธรณ์ก็หาไม่ผลทำให้อุทธรณ์ดังกล่าวกลับถูกต้องขึ้นมาใหม่

ในกรณีที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีคำสั่งทางปกครองตามกฎหมายที่ให้อำนาจต้นฉบับใดและกฎหมายฉบับนั้นได้กำหนดเรื่องการดำเนินการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองไว้โดยเฉพาะแล้ว ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากคำสั่งทางปกครองนั้นจะต้องดำเนินการร้องทุกข์หรืออุทธรณ์แล้วแต่กรณีตามที่กฎหมายฉบับนั้นได้กำหนดไว้เสียก่อน และเมื่อผู้มีอำนาจพิจารณาคำร้องทุกข์หรือคำอุทธรณ์ได้มีการสั่งการตามกฎหมายฉบับนั้นหรือมิได้สั่งการภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือมิได้สั่งการในเวลาอันสมควรแล้ว ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจึงนำคดีไปฟ้องยังศาลปกครองได้แต่ในกรณีที่กฎหมายที่ให้อำนาจฉบับนั้น ๆ มิได้กำหนดเรื่องการดำเนินการอุทธรณ์



ภายในฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะแล้วผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากคำสั่งทางปกครองนั้นจะต้องดำเนินการอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งทางปกครองตามขั้นตอนและระยะเวลาตาม พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 44 ที่กำหนดว่า ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองใดไม่ได้ ออกโดยรัฐมนตรีและไม่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองไว้เป็นการเฉพาะให้คู่กรณีอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองนั้นโดยยื่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ตนได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าวเสียก่อนเสมอเมื่อได้มีการสั่งการตามบทบัญญัติใน พ.ร.บ.ดังกล่าวหรือไม่ประการใดจึงจะสามารถนำคดีไปฟ้องคดียังศาลปกครองได้^(5,8)

นอกจากนั้นแล้วยังมีคำสั่งทางปกครองบางประเภท แม้จะไม่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดเรื่องการดำเนินอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองไว้แต่ก็ไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องดำเนินการอุทธรณ์ตาม มาตรา 44 พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เสียก่อนจึงจะสามารถนำคดีไปฟ้องยังศาลปกครองได้ ได้แก่ (1) คำสั่งทางปกครองของรัฐมนตรี (2) คำสั่งทางปกครองที่บุคคลภายนอกมิได้เข้ามาเป็นคู่กรณีในการพิจารณาทางปกครอง (3) คำสั่งทางปกครองที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นที่สุด (4) คำสั่งทางปกครองทั่วไป^(5,8)

ในส่วนของการอุทธรณ์คำสั่งนั้น พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะใน มาตรา 13 โดยบัญญัติว่า ผู้ใดเห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่จัดพิมพ์ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 หรือไม่จัดข้อมูลให้แก่ตนตามมาตรา 11 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. นี้ หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าหรือเห็นว่าตนไม่ได้รับความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้นั้นมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการ.....ซึ่งในวรรคสองได้บัญญัติว่า ในกรณีร้องเรียนต่อคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่

ได้รับคำร้องเรียน ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นให้ขยายเวลาออกไปได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลและรวมเวลาทั้งหมดแล้วต้องไม่เกิน 60 วัน และในกรณีที่มีคำสั่งไม่ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการมีบทบัญญัติใน พ.ร.บ. นี้ว่า คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ แต่ต้องระบุไว้ด้วยว่าเปิดเผยไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการประเภทใดและเพราะเหตุใด และให้ถือว่ากรณีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับสายการบังคับบัญชาแต่ผู้ขออาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการได้ตามที่กำหนดใน พ.ร.บ. นี้ (ม. 15 วรรคสอง) ซึ่ง ม. 18 แห่ง พ.ร.บ. นี้ได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์ดังนี้คือ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดตาม ม. 14 หรือ ม. 15 ผู้นั้นอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ตนได้รับแจ้งคำสั่งนั้น โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ^(5,8)

ดังนั้นการฟ้องคดีเกี่ยวกับการขอให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการต่อศาลปกครองในคดีปกครองใด ๆ ที่ศาลปกครองจะรับคดีไว้พิจารณาได้นั้นคดีปกครองดังกล่าวต้องมีเงื่อนไขการใช้สิทธิฟ้องคดีปกครอง ซึ่งในกรณีนี้มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ ตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการการฟ้องคดีปกครองในเรื่องนี้จะกระทำต่อเมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าวกล่าวคือ ผู้นั้นต้องอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายใน 15 วันนับแต่วันที่ตนได้รับแจ้งคำสั่งนั้น โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ และได้มีการสั่งการตามกฎหมายนั้นหรือมิได้มีการสั่งการภายในเวลาอันสมควรหรือภายในเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนด (มาตรา 42 วรรคสอง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542) จึงจะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้



การฟ้องคดีปกครองจะต้องยื่นฟ้องภายใน 90 วัน นับแต่วันที่รัฐหรือควรรู้เหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนด 90 วัน นับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดี ได้มีหนังสือร้องขอหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและ ไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครองหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดี เห็นว่าไม่มีเหตุผล แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีบทกฎหมาย เฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา 49 พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542) และถ้าหากเป็นการฟ้องคดีปกครองที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือสถานะบุคคล จะยื่นฟ้องเมื่อใดก็ได้ (มาตรา 52 วรรคหนึ่ง พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542) หรือในกรณีที่การฟ้องคดีปกครองที่ยื่น เมื่อพ้นกำหนดเวลาการฟ้องคดีแล้วถ้าศาลปกครอง เห็นว่า คดีที่ยื่นฟ้องนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือมีเหตุจำเป็นอื่น โดยศาลเห็นเองหรือคู่กรณี มีคำขอศาลปกครองจะรับไว้พิจารณาก็ได้ (มาตรา 52 วรรคสอง พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542)

การฟ้องคดีไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล เว้นแต่การฟ้องคดีขอให้สั่งให้ใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอันสืบเนื่องจากคดีตาม มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) หรือ (4) พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ให้เสียค่าธรรมเนียมศาลตามทุนทรัพย์ในอัตราตามที่ระบุไว้ในตาราง 1 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สำหรับคดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณ เป็นราคาเงินได้ (มาตรา 45 วรรคสี่ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542)^(5,8)

สรุป การที่ประชาชนสามารถใช้สิทธิ ตามระบอบประชาธิปไตยในการได้รับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อประโยชน์ในการใช้สิทธิทางการเมืองได้อย่างถูกต้อง อันเป็นการส่งเสริมให้การดำเนินงานของหน่วยงาน ของรัฐเป็นรัฐบาลของประชาชนมากยิ่งขึ้น วิธีการขอ ข้อมูลข่าวสารของราชการ ข้อมูลข่าวสารใดที่สมควร เปิดเผยหรือข้อมูลข่าวสารประเภทใดที่มีกฎหมาย คุ้มครองไม่ให้เปิดเผยหรือข้อมูลข่าวสารของราชการ ใดที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้ดุลพินิจในการสั่งให้เปิดเผยหรือไม่ก็ได้ การที่ ประชาชนได้รับทราบวิธีในการขอข้อมูลข่าวสาร ที่ถูกต้องชัดเจนและกว้างขวางจึงนับเป็นประโยชน์ ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง บทความนี้ได้เรียบเรียงวิธีการ ขั้นตอน ซึ่งได้อ้างอิง ตามบทบัญญัติของ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เพื่อให้ประชาชนและผู้อ่านได้นำไปใช้ให้ ถูกต้องทั้งวิธีการในส่วนการร้องขอข้อมูลข่าวสารของ ราชการจากหน่วยงานของรัฐหรือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และถ้าการร้องขอจากหน่วยงานของรัฐหรือ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดข้อพิพาทขึ้น ก็มีขั้นตอนในการ เสนอข้อพิพาทนั้นไปสู่องค์กรตุลาการเพื่อวินิจฉัย ซึ่งขาดถึงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว พร้อมทั้ง มีเงื่อนไขต่าง ๆ สำหรับการนำคดีปกครองขึ้นสู่การ ฟ้องศาลปกครองต่อไป



เอกสารอ้างอิง

1. พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540. (2540). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 114 ตอนที่ 46 ก (ลงวันที่ 10 กันยายน 2540).
2. สำนักงานศาลปกครอง. (2533). **แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง (พ.ศ. 2544 - พ.ศ 2552) ในโอกาสครบรอบ 9 ปี ศาลปกครอง 9 มีนาคม 2553.** กรุงเทพฯ: บริษัท ประชาชน จำกัด.
3. สำนักงานศาลปกครอง. (2554). **แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง.** เล่ม 2. กรุงเทพฯ: บริษัท ประชาชนจำกัด.
4. สำนักงานศาลปกครอง. (2555). **แนวคำวินิจฉัยของศาลปกครอง.** เล่ม 3. กรุงเทพฯ: บริษัท ประชาชน จำกัด.
5. ชาญชัย แสงศักดิ์. (2555). **คำอธิบายกฎหมายจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
6. พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539. (2539). ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 113 ตอนที่ 60 ก (ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2539).
7. พ.ร.บ.จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 44ก (ลงวันที่ 10 ตุลาคม 2542).
8. อัมพน เจริญชินินทร์. (2550). **คำอธิบายการฟ้องและการดำเนินคดีในศาลปกครอง.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

Chaiyaphum Medical Journal